

ні у французькій Декларації 1789 р., набули загальносвітового звучання і стали імперативами оновлення і гуманізації суспільного і державного ладу у багатьох країнах світу. Зазнавши впливу попереднього досвіду у сфері прав і свобод людини, зокрема, англо-американської традиції (Великої хартії вольностей 1215 р., Декларації незалежності США 1776 р., Конституції США 1787 р. тощо), цей документ, в подальшому, вже самотійно здійснив величезний вплив на процес боротьби проти «старого режиму» у всьому світі, на визнання і захист прав людини і громадянина, а також на практичну реалізацію ідеї демократичної правової держави. Тобто фактично всі положення Декларації знайшли своє відображення у праві більшості країн, зокрема, багато положень «Загальної Декларації прав людини», прийнятої у 1948 р. Генеральною Асамблеєю ООН нагадують Декларацію прав людини і громадянина Франції [3, с. 157].

Література:

1. Крашенинникова Н.А., Жидков О.А. История государства и права зарубежных стран. – Підр.- М.: НОРМА, 2001. Ч.2 - 712с. ;
2. Декларація прав людини і громадянина [Електронний ресурс]// Режим доступу / wikipedia.org/wiki/
3. Гранчак І. Декларація прав людини і громадянина і її вплив на формування світової суспільної думки. - Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Права і свободи людини та сучасний суспільний прогрес» (24-25 лютого 1999 року). Ужгород, 1999. – С. 155 – 157.

Мусієнко В.В.

(наук. кер. – ст. викл. Штепа О. О.)

*магістрантка природничого факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г.Короленка*

ДО ПИТАННЯ ПРО РІВЕНЬ ПРАВОСВІДОМОСТІ МЕШКАНЦІВ РЕШЕТИЛІВСЬКОГО РАЙОНУ ПОЛ- ТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Дослідження питань пов'язаних з визначенням стану правової свідомості громадян є на сьогодні надзвичайно важливим, оскільки дає змогу спрогнозувати юридично значиму поведінку пересічного громадянина в тій чи іншій ситуації. Через аналіз правосвідомості, її архетипів та етнічної специфіки стає можливим пізнання процесу відображення права в суспільній свідомості.

В першу чергу необхідно визначити суть поняття «правова свідомість». За основу візьмемо визначення даного поняття наведене колективом харківських науковців: «Правосвідомість — це сукупність оціночних

думок та настанов, що визначають ставлення суб'єктів соціальних відносин (соціальних груп, страт, окремого громадянина або суспільства в цілому) до права й чинного законодавства, а також практика його застосування, правових (або не правових) звичаїв, ціннісних орієнтацій, які регулюють людську поведінку в юридично значущих ситуаціях» [2, с. 12]. О. Скакун зазначає, що правосвідомість не тільки виражає ставлення індивіда до правової дійсності, а й спрямовує її на певні зміни в правовому середовищі, прогнозує і моделює їх [3].

Вивчаючи стан правосвідомості громадян необхідно враховувати певні особливості даного питання. Кожного дня у засобах масової інформації з'являються нові відомості про беззаконня, що відбувається в державі, корупцію, криміналізацію суспільства. Досить часто люди зважаючи на свою правову безграмотність неправильно тлумачать певні правові норми, що часто призводять до спотвореного розуміння дозволеного та забороненого. Беззаперечно ці процеси мають негативний вплив на правосвідомість громадян і в результаті призводять до певних деформацій її стану.

Під деформацією правосвідомості розуміємо соціально-правове явище, що характеризується зміною її стану, при якому в носіїв формуються певні ідеї, уявлення, погляди, знання, відчуття і настрої, переживання і емоції, які спотворено відображають юридичну дійсність і виражають негативне ставлення до діючого права, законності і правопорядку [2, с. 217]. Проявами дефектної правосвідомості є: правовий інфантизм (несформованість, недостатній рівень правових знань за особистої впевненості у власній високій професійній юридичній підготовці), правовий дилетантизм (вільне поводження із законами або з оцінками юридичної ситуації не через корисливі мотиви, а через недбалість ставлення до юридичних цінностей), правовий ідеалізм (гіпертрофоване уявлення про роль юридичних засобів при вирішенні соціально-економічних, політичних та інших завдань), правовий нігілізм (заперечення соціальної цінності права, свідоме ігнорування вимог закону, різко критичне ставлення до вимог дотримання права та поваги до нього) [1, с. 283].

З метою вивчення особливостей оціночного компоненту правосвідомості мешканців Решетилівського району був використаний метод соціологічного дослідження – анкетування, яке проводиться анонімно, що дозволяє отримати більш достовірну інформацію. Всього було опитано 150 осіб. В анкетуванні взяли участь люди різних вікових груп, статей, соціального та майнового стану.

Відповідно до результатів дослідження за шкалою загальнолюдських цінностей громадян Решетилівщини право займає 11 місце, поступаючись таким цінностям як «здоров'я», «сім'я», «мир», «друзі», «любов», «матеріальний добробут», «цікава робота», «освіта», «самовизначення», «кар'єра». Невисоке місце права в системі цінностей свідчить про його сприйняття як другорядного явища, а не як базової, фундаментальної ідеї.

Нажаль, населення недооцінює роль і значення права та не розуміє, що право виражає інтереси всього суспільства, а отже і їх власні.

Більшість опитаних вважають, що право має захищати інтереси народу, тобто рядових громадян. Проте, значна частина респондентів все ж переконані, що в першу чергу сучасна система права служить інтересам державного апарату та заможної частини українського суспільства.

Ставлення громадян до вітчизняного законодавства неоднозначне: 13,4 % опитаних з повагою ставляться до українського законодавства, 57,8 % відповіли, що «деякі закони поважають, але не всі», негативним проявом є те, що 17,8 % респондентів мають упереджене ставлення до законодавства, що зумовлює певні деформації правосвідомості і призводить до поглиблення кризових явищ у суспільстві. Причини негативного ставлення до законодавства вбачаються, в першу чергу, у декларативності законів, їх великій кількості та несистематизованості, соціальній несправедливості окремих законів. Для правосвідомості значної частини населення характерне таке явище як синкретичність (не розмежування) негативного ставлення до вітчизняного законодавства та практики його застосування. Як наслідок, часто негативний досвід практики застосування вітчизняного законодавства проєктується у людей на негативне ставлення до законодавства як такого. Зокрема на питання «Чи можна в Україні уникнути відповідальності за скоєне правопорушення?» 81,8 % опитаних відповіли «так». Дотримуватися законів громадян змушує, в першу чергу, переконання в необхідності і користності законів – 38,8%, але це не високий відсоток для правової держави, звичка виконувати правила поведінки – 26,7%, страх перед покаранням – 22,2% , страх бути засудженим(ою) друзями, рідними – 8,9%, пасивне сприйняття оточуючого правового порядку – 4,4%.

Серед основних причин порушення законодавства в Україні громадяни називають: безкарність правопорушників – 38,8%, незнання законів – 20,4%, відсутність солідарності з нормами права – 24,5%, бездіяльність правоохоронних органів – 10,2%, серед інших причин 6,1% опитаних виділяють корупцію.

Рівень правосвідомості мешканців Решетилівського району ілюструють і такі відповіді на запитання: «Якщо за вчинений Вами злочин до відповідальності притягнули іншу людину, які Ваші дії?». 5% респондентів – не зізнаються, 47,4% – не знають, як би вчинили, 2% – залежить від того кого притягнули до відповідальності, 45,6% – все ж таки зізнаються. Такі дані свідчать про не сформованість у більшій частини населення позитивної установки на дотримання правової справедливості у суспільстві.

Значний вплив на формування правової свідомості здійснюють засоби масової інформації, оскільки 95% населення отримують правову інформацію саме завдяки ЗМІ.

Серед населення необхідно обов'язково проводити правоосвітні заходи, оскільки 86,7% вважають недостатнім рівень своєї правової поінфор-

мованості та висловилися за те, що бажали б більше дізнатися про свої права й вітчизняне законодавство.

На нашу думку, особливе місце у підвищенні рівня правосвідомості необхідно відвести роботі з дітьми, оскільки більшість з них не має сформованої позиції стосовно належної правової поведінки, про це насамперед свідчать результати відповіді на питання «Чи хотіли б Ви зайняти посаду де можна отримувати великі хабарі?» 47% опитаних у віці від 12 до 17 років відповіли «так». Ці показники ілюструють низький рівень правосвідомості молодшого покоління. Більшу увагу необхідно звернути саме на формування правової свідомості у дітей, оскільки, правосвідомість неповнолітніх, на відміну від старшого покоління, як правило, є нестійкою, несформованою. Цим пояснюється великий вплив на думку і ставлення неповнолітніх до правових явищ їх найближчого оточення.

Як показало дослідження, правовий нігілізм не має широкого поширення серед населення Решетилівщини. У більшості опитаних спостерігається впевненість щодо необхідності існування права, хоча воно і не займає високого місця в їх системі загальнолюдських цінностей. Саме тому в подальшому необхідно виявити і дослідити фактори, які позитивно чи негативно впливають на формування ставлення до права і правових явищ з боку громадян, проводити роботу по посиленню впливу позитивних факторів на формування правових орієнтирів. Основними позитивними чинниками формування правової свідомості можуть бути: реальність правового захисту громадянина правоохоронними органами і судом; право на самозахист, гарантоване державою кожній особі не лише декларативно; правовий захист сім'ї; правова освіта учасників педагогічного процесу як перша ланка у формуванні правової свідомості громадян України. Сьогодні особливо гостро постало питання про необхідність формування в особи почуття національної єдності, поваги до співгромадянина, яке буде можливим лише за умови формування у державі ефективної системи правового виховання, починаючи з дитячого садка та закінчуючи роботою з пенсіонерами.

Література:

- 1.Ведерніков Ю.А., Папірна А.В.Теорія держави і права: Навч. посіб. / Ю.А. Ведерніков, А.В. Папірна — К.: Знання, 2008. — 333 с.
- 2.Правосвідомість і правова культура як базові чинники державо-творчого процесу в Україні: монографія / Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін. — Х. : Право, 2009. — 352 с.
- 3.Скаун О. Ф. Общее сравнительное правоведение: Основные типы (семьи) правовых систем мира / О. Ф. Скаун. – К.: Ин юре, 2008. – 840 с.